

ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТУ ОД СТВАРИ СА НЕДОСТАТКОМ

Апстракт: *Одговорност произвођача за штету од ствари са недостатком представља важан правни и економски проблем у савременом друштву. Аутор у раду покушава да разреши дилеме да ли би одговорност произвођача требало да буде субјективна или објективна и које околности искључују његову одговорност. Притом, анализа постављених проблема излази из оквира правне теорије и правних метода. Полази се од схватања права као система подстицаја, у том смислу што се правна правила схватају као механизми који би требало да обезбеде смањење укупних трошкова у вези штете коју проузрокује ствар са недостатком.*

Међутим, питање је које правило о одговорности произвођача пружа најефикасније подстицаје. Да ли је то правило о субјективној (нехатној) или објективној одговорности произвођача и, колико је реч о објективној одговорности произвођача, које околности на страни купаца могу искључити такву одговорност?

Кључне речи: *одговорност произвођача, ствар са недостатком, систем подстицаја, економска ефикасност, компарација правила о одговорности за штету.*

Увод

Посебан вид правне одговорности у одштетном праву представља одговорност произвођача за штету коју узрокује ствар са недостатком. У америчком праву овај вид грађанске одговорности означава се као *product liability*. Одговорност произвођача за штету од ствари са недостатком посебно је дошла до изражаја у 20. веку и на почетку 21. века, због развоја тржишта, појаве нових производа, повећаног обима производње и других фактора.

У америчком правној теорији и пракси дуго се водила дебата око тога да ли би произвођач ствари са недостатком требало да одговара по основу кривице или независно од кривице. У првом случају реч је о субјективној одговорности произвођача, док се у другом случају ради о објективној одговорности произвођача.

Притом, дебата око преимућства једног или другог облика одговорности није вођена искључиво са правног аспекта. Напротив, економском анализом се дошло до значајних открића у вези прописивања једног или другог облика одговорности.

Генерално гледано, проширење економске анализе на правне гране које су дуго времена биле „недодирљиве“ за такав приступ омогућио је нова сазнања у вези економске ефикасности правних правила. Реч је о гранама права попут одштетног права, кривичног права, уговорног права и других.

Сходно томе, *принцип економске ефикасности* се показао као значајан инструмент у анализи правних правила о одговорности произвођача за штету коју узрокује ствар са недостатком. Та правна правила се компаративно проучавају, са циљем да се утврди које је од њих економски најефикасније.

Наша правна теорија углавном је фокусирана на правни аспект одговорности произвођача за штету од ствари са недостатком. Испитивање економске ефикасности правних правила препуштено је економској науци. Међутим, нове тенденције у правној науци намећу *интердисциплинарни приступ* у проучавању многих правних питања, а међу њима и питање одговорности произвођача за штету од ствари са недостатком.

1. Промена америчких правила о одговорности за штету коју узрокује ствар са недостатком

1.1. Теоријски аспект проблема

У случају да ствар са недостатком проузрокује штету купцима, *објективну одговорност* сноси произвођач. Објективна одговорност произвођача значи да је он одговоран за штету коју проузрокује ствар са недостатком, *независно од сопствене кривице*. Ова врста одговорности произвођача је прописана и у нашем¹ и у америчком праву.

У америчком праву, да би произвођач био одговоран, ствар коју производи мора да има одређени недостатак или дефект. Тај недостатак може бити различит: недостатак у дизајну, недостатак у производњи и недостатак упозорења. Недостатак у дизајну постоји када један произвођач користи дизајн другог произвођача. Недостатак у производњи настаје уколико произвођач направи грешку у производном процесу. Недостатак упозорења односи се на ситуацију када произвођач пропусти да упозори потрошаче о могућим опасностима употребе производа.

Одговорност произвођача за штету од ствари са недостатком може се теоријски проучавати у оквиру *економског модела*. У оквиру тог модела се полази од тога да мере пажње могу предузети *заједно* и потенцијални починилац штете и потенцијални оштећени или *одвојено*, када мере пажње предузима или потенцијални починилац штете или потенцијални оштећени. Први случај се означава као *билатерална пажња*, а други као *унилатерална пажња*.²

У случају билатералне пажње, најефикасније је применити *правило о нехатној одговорности*, док је у случају унилатералне пажње најефикасније применити *правило о објективној одговорности*.

Правило о нехатној одговорности обезбеђује подстицаје за предузимање ефикасног нивоа пажње од стране потенцијалног починиоца

¹ Према нашем Закону о облигационим односима (ЗОО), произвођач је објективно одговоран, само ако је штета последица недостатка у конструкцији или изради ствари.

² Видети: Robert Cooter, Thomas Ulen, *Law and Economics*, Addison-Wesley Longman, Reading Massachusetts, Menlo Park California, New York, Harlow England, Ontario, Sydney, Mexico City, Madrid, Amsterdam, 1999, стр. 300–308.

штете и потенцијалног оштећеног. У том случају, обе стране задовољавају *правни стандард пажње* како би избегле потенцијалну одговорност за штету. С друге стране, правило о објективној одговорности обезбеђује подстицаје за ефикасан ниво пажње од стране потенцијалног починиоца штете или потенцијалног оштећеног. Разлог томе је што једна или друга страна предузима ефикасне мере пажње ради избегавања потенцијалне објективне одговорности за штету. Другим речима, када је једна или друга страна суочена са одговорношћу независно од кривице, она преузима ефикасне мере пажње у циљу избегавања те одговорности.

Узимајући у обзир ове налазе, поставља се питање *које је правило ефикасније када је реч о одговорности за штету коју узрокује ствар са недостатком*.

Уколико се пође од тога да недостатке у дизајну, производњи и упозорењу контролишу *произвођачи*, пажња је, у овом случају, унилатерална. Када је пажња унилатерална, најефикасније правило је *правило о објективној одговорности произвођача*.

Међутим, постоје ситуације у пракси кад, поред произвођача, и *купци* могу да предузму мере пажње, у циљу смањења вероватноће наступања штете. То су случајеви билатералне пажње. Примера ради, купци могу, и поред упозорења у гаранцији, да користе производ у друге сврхе. Уколико тада штета настане, само купци могу бити одговорни за насталу штету. У оваквим ситуацијама, ефикасније је применити *правило о нехатној одговорности произвођача и купаца*.

Уважавајући чињеницу да код штета, које проузрокују ствари са недостатком, пажња може бити унилатерална и билатерална, најефикасније је *комбиновати* примену правила о објективној одговорности произвођача и правила о нехатној одговорности произвођача и купаца. То значи да произвођач треба да буде *објективно одговоран* за штету, коју узрокује ствар са недостатком у дизајну, производњи и упозорењу, уз могућност да *избегне* објективну одговорност, ако је оштећени добровољно преузео на себе ризик од nanoшења штете или је злоупотребио производ у друге сврхе.

Да би се доказало да је комбинација употребе ова два правила најефикаснија, може се поћи од супротне ситуације – само је произвођач објективно одговоран за штету коју узрокује ствар са недостатком. Тада је произвођач принуђен да *осигура* сваког од својих

купаца. Другим речима, уколико је оштећени купац добровољно преузео ризик од наношења штете или је злоупотребио производ у друге сврхе, при чему *не преузима одговорност за штету*, произвођач је принуђен да *осигурањем* купца минимизира сопствену одговорност. Међутим, закључење уговора о осигурању има за последицу *повећање трошкова* произвођача, због чега долази до *раста цена* производа. Произвођач уграђује трошкове осигурања у цену својих производа, тако да вишу цену плаћају *сви купци* производа, а не само они који су непажљиви. Они купци који су пажљивији преферирају куповину производа по нижој цени (а не наметнутој вишој цени), као и закључење уговора о осигурању са другим осигуравачем (а не оним кога је произвођач изабрао).

Према томе, објективна одговорност произвођача, с могућношћу ослобођења од те одговорности када купци преузму ризик или злоупотребе производ у друге сврхе, представља *најефикасније решење*, у циљу минимизирања укупних трошкова. Недостатак могућности ослобађања од одговорности приморава произвођача да понуди осигурање приликом куповине његових производа. Међутим, то представља *неефикасно решење*, с аспекта минимизације укупних трошкова.

1.2. Практични аспект проблема

У Сједињеним Америчким Државама, у последњим деценијама 20. века и на почетку 21. века, постоје снажне политичке тенденције ка реформи одштетног права, у делу одговорности за штету коју узрокује ствар са недостатком.

Те политичке тенденције одражавају идеје произвођача, који се првенствено залажу за *унификацију и стандардизацију* прописа из ове области на федералном нивоу. Кључни аргумент за унификацију и стандардизацију прописа на федералном нивоу јесте да би се на тај начин уштедели трошкови произвођача, а тиме и потрошача. Други важан аргумент произвођача за реформу јесте да прописи у појединим државама омогућавају оштећенима да *олако добију накнаду штете* у парницама против починилаца штете. У вези са тим, произвођачи истичу да су судови, односно поротници *превише наклонени* успеху оштећених. Зато се произвођачи залажу за усвајање јединственог федералног закона у овој области, који би сублимирао ове предлоге за реформу.

Предлози за реформу постојећих прописа представљани су у Конгресу дужи низ година. Међутим, они никад нису прихваћени од стране оба дома Конгреса – Представничког дома и Сената.

С друге стране, на нивоу појединих држава, спроведене су одређене реформе. Реформе су углавном усмерене на *ограничење висине накнаде штете* коју оштећени може добити. Само ограничење је учињено на различите начине. Неке државе су ограничиле висину накнаде нематеријалне штете и казнене одштете³, за *све врсте деликтата*. Друге државе су поставиле горњу границу накнаде штете, само за *одређене деликте* (на пример за несавесно лечење).⁴

Упркос претходно наведеним проблемима, одређени статистички подаци показују да амерички систем накнаде штете, у делу одговорности за штету коју узрокује ствар с недостатком, функционише *задовољавајуће*. У периоду од 1985. до 1991. године број парница пред федералним судовима, које су покренуте по тужби за накнаду штете коју проузрокује ствар са недостатком, *опао је за 40%*. С друге стране, у периоду 1981. до 1987. године тужени произвођачи су добили *51%* од укупног броја парница. Међутим, у периоду од 1988. до 1994. године тужени произвођачи су добили *64%* од укупног броја парница. То указује на *смањење тренда* олаког сваљивања кривице на произвођаче.⁵

³ У америчком одштетном праву постоји посебна врста одштете, која се зове *казнена одштета* (енг. *punitive damage*). Казнена одштета води порекло из општег права (енг. *common law*). Суд може да досуди казнену одштету у корист тужиоца, уколико је понашање туженог било злобно, неморално, или понижавајуће по тужиоца. Сврха овакве судске пресуде, с једне стране се огледа у *отклањању штетних последица* по тужиоца, а с друге стране, у *кажњавању туженог због његовог понашања и спречавању будућих истих или сличних понашања*.

⁴ Реформе могу произвести и нежељене резултате. Средином 1980. године у Индијани, прописима је ограничена накнада штете за несавесно лечење, на 500000 долара и створена посебна професионална комисија за одлучивање о накнади штете, које прелазе износ од 100000 долара. Неочекивани резултат је уследио, јер се накнада штете за несавесно лечење *повећала за 1/3*, у односу на друге државе, које су задржале традиционални систем накнаде штете. Сматра се да је нежељени резултат уследио, јер су *професионални стручњаци* у комисији утврђивали чињенице и доносили одлуке о додели накнаде, за разлику од традиционалног система доделе накнаде, у коме *поротници лаици* одлучују о накнади штете.

⁵ Видети: James A. Henderson, Theodore Einsenberg, *The Quiet Revolution in Product Liability: An Empirical Study of Legal Change*, UCLA Law Review, Vol. 37, No. 479, 1990.

2. Промена наших правила о одговорности за штету коју узрокује ствар са недостатком

2.1. Економска ефикасност и правила о одговорности произвођача

Штета може настати, намерно или случајно, између субјеката који нису повезани негативним екстерналијама (попут загађења). У том случају, нереално је очекивати да субјекти могу преговарати и доћи до споразума, који би се односио на све будуће штете. Свака препрека, која стоји на путу ефикасног постизања споразума, представља *трансакционе трошкове*.⁶ Уколико су трансакциони трошкови ниски, реално је постизање ефикасног тржишног договора. Уколико су високи, неопходни су други механизми за решење проблема накнаде штете.

На пример, произвођач неког производа не може да закључи уговоре са свим потенцијалним купцима и да у њима предвиди све потенцијалне штете и решења накнаде истих. Такође, произвођач може донети *стратегијску одлуку*, да не открива недостатке својих производа.

Према томе, у случају произвођача и купаца, постоје *препреке* за постизање ефикасног договора. Зато би правни систем⁷, преко правила о одговорности за штету, требало да реши проблем накнаде штете између произвођача и купаца. Руководећи принцип у решавању проблема накнаде штете између произвођача и купаца јесте *принцип правичности*. Притом, принцип правичности не супроставља се *принципу економске ефикасности*. Напротив, принцип економске ефикасности представља основу за утврђивање која су правила о одговорности за штету најбоља.

2.2. Правни аспект проблема

Штета, коју узрокује ствар са недостатком, представља озбиљан правни и економски проблем. У савременом друштву, оваква врста

⁶ Трансакциони трошкови су трошкови размене својинских права.

⁷ У евро-континенталном правном систему, *законима* су прописане различите врсте одговорности за штету. С друге стране, када је реч о англо-америчком праву, мисли се на *судске одлуке* којима се стварају и примењују различита правила о одговорности за штету.

штете је све учесталија и озбиљнија по последицама које узрокује. Томе је свакако допринео и техничко-технолошки развој, кога прате и друге промене у развијеним земљама.

Када се говори о стварима које могу изазвати штету, то могу бити и *ствари мале вредности*. Рецимо, фабричка грешка у прављењу или монтирању кочионог система у аутомобилима може узроковати велику саобраћајну несрећу; неисправна основна животна намирница може условити тровање великог броја људи; неисправни лекови, чајеви, алкохолна пића могу довести до погубних последица.

Наш Закон о облигационим односима (ЗОО) регулише одговорност за штету од ствари са недостатком у свега *једном члану*: „Ко стави у промет неку ствар коју је произвео, а која због неког недостатка, за који он није знао, представља опасност штете за лица или ствари, одговара за штету која би настала због тог недостатка.“ Затим се у следећем ставу додаје: „Произвођач одговара и за опасна својства ствари, ако није предузео све што је потребно да штету, коју је могао предвидети, спречи путем упозорења, безбедне амбалаже или другом одговарајућом мером.“⁸

Потпуно је јасно да регулисање ове, све учесталије, врсте одговорности, у свега једном члану закона, није довољно. Овај став посебно долази до изражаја, ако се погледају законски текстови земаља Европске уније и Сједињених Америчких Држава, у којима се детаљније регулише ова материја.

Због тога је 2005. године усвојен *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*.⁹ Овај закон је исправио недостатке Закона о облигационим односима у погледу низа питања. Пре свега, ЗОО не даје одговоре на низ *практичних питања*, везано за штету коју узрокује ствар са недостатком.

Прво, ЗОО не дефинише прецизно *појам ствари*, које могу узроковати штету. ЗОО отвара дилему, да ли су то све врсте ствари или само покретне ствари. Већина земаља Европске уније, одговорност у овом случају, ограничава на покретне ствари, као и покретне ствари уграђене у непокретне ствари, као њихови самостални или неса-

⁸ Видети: *Закон о облигационим односима*, „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, чл. 179, ст. 1, ст. 2.

⁹ Видети: „Службени гласник РС“ бр. 101/05.

мостални делови. Одговорност се односи и на електричну и топлотну енергију, воду, гас, човекове органе одвојене од тела и људску крв. Притом, појам ствари са недостатком не обухвата пољопривредне производе у природном стању, као и домаће и дивље животиње.¹⁰ Нови Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком је *отклонио* ову дилему, јер је предвиђено да се под производом (ствари) подразумева покретна ствар одвојена или уграђена у другу покретну или непокретну ствар, као и свака произведена или сакупљена енергија за давање светлости, топлоте или кретања. Такође, предвиђено је да се под ствари не подразумевају основни пољопривредни производи.¹¹

Затим, ЗОО не дефинише прецизно *појам недостатка*, већ само указује да од њега прети *опасност штете*. Појам недостатка има посебно значење, јер подразумева одсуство сигурности, која се од ствари, с обзиром на све околности, може оправдано очекивати.¹² Овакав или сличан прецизно дефинисан појам недостатка недостаје у нашем ЗОО. Међутим, и овај недостатак ЗОО је отклоњен доношењем Закона о одговорности произвођача ствари са недостатком, у коме је предвиђено да недостатак постоји ако производ не обезбеђује сигурност, која се с правом очекује с обзиром на све околности, укључујући и рекламу, сврху којој је намењен и време када је стављен у промет.¹³

Посебан проблем чине и тзв. *опасности развоја*, односно недостаци, који се, с обзиром на стање научних знања и степен развитка технике, нису могли *спознати* у тренутку стављања ствари у промет. На пример, одређена канцерогена дејства лека, нису могла бити спозната у тренутку стављања лека у промет, јер се неке врсте рака касније развијају и уочавају. Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком је предвидео да се произвођач може *ослободити* одговорности ако ниво научних и техничких знања, у време

¹⁰ Видети: Јаков Радишић, *Облигационо право*, Номос, Београд, 2004, стр. 254.

¹¹ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“, бр. 101/05, чл. 3.

¹² Видети: немачки *Законик о одговорности за манјиве производе*, чл. 3.

¹³ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“, бр. 101/05, чл. 4, ст. 1.

када је производ стављен у промет, није омогућавао откривање недостатка.¹⁴

Када се ради о самој *штети*, у нашем праву се подразумева штета проузрокована смрћу или телесним повредама и штета настала уништењем или оштећењем неког дела имовине, који се уобичајено користи за личну употребу или потрошњу и под условом да га је оштећени у ту сврху користио.¹⁵ Међутим, судови у САД-у, допуштају да *део сложене ствари са недостатком*, проузрокује *рефлексну штету* на осталим њеним деловима. Рецимо, штета коју завртањ брода проузрокује телу брода. Осим тога, по нашем праву се одговара и за стварну штету и за измаклу добит, док правни прописи многих земаља Европе признају само накнаду стварне штете.¹⁶

Одговорност за штету, од ствари с недостатком, сноси *произвођач* те ствари. Под произвођачем се подразумева лице које је произвело финални производ, сировине и саставне делове.¹⁷ Заједно с произвођачем, по ЗОО, може одговарати и *продавац* производа с недостатком, по начелима солидарне одговорности.¹⁸ Такође, поред стварног произвођача, у нашем праву, може одговарати и *квази произвођач*, односно лице које се издаје за стварног произвођача.

Када је реч о основу одговорности за штету која је последица *недостатка у конструкцији или изради ствари*, произвођач одговара независно од кривице. У овом случају, ЗОО прописује одговорност независно од кривице, јер ствари са оваквим недостацима имају статус *опасних ствари*, за које је предвиђена објективна одговорност. Од објективне одговорности, произвођач се може ослободити, ако је штета изазвана вишом силом, радњом оштећеног или трећег лица. Ово произилази из правила да штета не потиче од опасне ствари, уколико је последица више силе, радње оштећеног или трећег лица.

¹⁴ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“ бр. 101/05, чл. 8, ст. 1, тач. 5.

¹⁵ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“ бр. 101/05, чл. 5.

¹⁶ Видети: Јаков Радишић, *ор. cit.*, стр. 256.

¹⁷ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“ бр. 101/05, чл. 2, ст. 1.

¹⁸ Видети: *Закон о облигационим односима*, „Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, чл. 488, ст. 3.

С друге стране, Законом о одговорности произвођача ствари са недостатком предвиђени су *посебни основи* када се произвођач може ослободити одговорности.¹⁹

Међутим, уколико је реч о предвидљивој штети, која је последица *инструкцијског недостатка или несигурне амбалаже*, произвођач одговара по основу кривице. Најзад, уколико је реч о *продавцу* ствари са недостатком, он може бити одговоран само по основу кривице.

2.3. Економски аспект проблема

С једне стране, *правни прописи земаља Европске уније* су послужили као ослонац за промену наших правила о одговорности за штету, коју узрокује ствар са недостатком. Генерално гледано, хармонизација наших прописа с прописима земаља Европске уније у складу је са тежњом наше земље да постане пуноправни члан Европске уније.

С друге стране, закључци изведени на основу *економског модела*, у америчкој правној теорији, могу да послуже приликом анализе одговорности произвођача за штету коју узрокује ствар са недостатком, која је предвиђена у нашем праву.

Као што је речено, економским моделом је доказано да је најефикасније применити *правило о објективној одговорности произвођача* за штету од ствари са недостатком и *правило о нехатној одговорности купца*, уколико је оштећени купац добровољно преузео ризик од наношења штете или је злоупотребио производ у друге сврхе.

Због објективне одговорности, произвођач добија подстицај да буде *пажљив*, када је реч о контроли дизајна, производње и давања упозорења, али је остављена могућност ослобађања од објективне одговорности, уколико је сам купац искључиви кривац за штету, јер је самоиницијативно преузео ризик или је злоупотребио производ у друге сврхе.

Уколико би само произвођач био објективно одговоран за штету коју узрокује ствар са недостатком, био би принуђен да *осигура* сваког од својих купаца. Међутим, закључење уговора о осигурању,

¹⁹ Видети: *Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком*, „Службени гласник РС“ бр. 101/05, чл. 8, ст. 1.

има за последицу *повећање трошкова* произвођача, услед чега долази до *раста цена* производа, тако да вишу цену плаћају *сви купци* производа, а не само они који су непажљиви.

Према томе, објективна одговорност произвођача и нехатна одговорност купаца представља *најефикасније решење*, у циљу минимизирања укупних трошкова, код штета коју проузрокује ствар са недостатком.

Овај закључак, изведен на основу економског модела, указује да се, приликом креирања одређених правних правила, мора водити рачуна о *економским последицама* тих правила. Другим речима, морају се предвидети *подстицаји*, које примена различитих правила ствара у пракси.

Није довољно хармонизовати законодавство, у овом случају наше прописе о одговорности за штету од ствари са недостатком са прописима који важе у земљама Европске уније. Дефинисати одређене појмове, попут *недостатка*, или прецизно прописати које су *врсте ствари* узроци штете, јесте важно с правног аспекта.

Међутим, веома важно, ако не и важније, јесте како ће та правила бити *примењена* и да ли ће она створити *позитивне подстицаје*, код лица на која се примењују. Није свеједно, што ће само применом правила о објективној одговорности произвођача они бити приморани да *осигурају* купце. Видљива економска последица таквог негативног подстицаја јесте *повећање цена*. То повећање цена пада на терет *свих купаца*, а не само оних који су преузели на себе ризик или злоупотребили производ.

У Закону о одговорности произвођача за штету од ствари са недостатком је предвиђено да се произвођач може потпуно или делимично ослободити одговорности, ако је оштећени или лице за које је одговоран *делимично* допринео настанку штете.²⁰ Овај члан закона потврђује поставке економског модела, којим се испитује ефикасност различитих правила одговорности за штету од ствари са недостатком. Другим речима, пружена је могућност да се произвођач ослободи објективне одговорности због одговорности на страни оштећених купаца. Међутим, у закону није прецизно предвиђено шта се подразумева под *делимичним доприносом настанку штете*. Зато је било

²⁰ Видети: Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком, „Службени гласник РС“ бр. 101/05, чл. 8, ст. 3.

важно, поред посебних основа на страни произвођача, прописати околности на страни *купаца*, које доводе до искључења одговорности произвођача.

Закључак

Економски модел о одговорности за штету може послужити као корисно средство у испитивању ефикасности различитих правних правила. Теоријска открића до којих се долази употребом економског модела могу послужити као основа за промену важећих прописа.

У овом раду, економски модел је послужио као ослонац за испитивање различитих правила о одговорности за штету коју проузрокује ствар са недостатком. Показало се да је објективна одговорност произвођача најефикаснија у одређеним случајевима, јер произвођач има подстицај да предузме потребне мере пажње. С друге стране, у неким случајевима је потребно комбиновати правило о објективној одговорности произвођача и правило нехатној одговорности произвођача и купаца. Та комбинација се показује као најефикасније решење, јер обезбеђује најефикасније подстицаје за предузимање мера пажње, а тиме и смањење укупних трошкова.

Поред проучавања економске ефикасности правила о одговорности за штету од ствари са недостатком, важно је што је донет Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком. У том закону су дефинисани појмови, као што је штета, недостатак и други, чиме су отклоњени недостаци који су постојали у Закону о облигационим односима. Тиме се потврђује да наше законодавство, у делу одговорности произвођача за штету од ствари са недостатком, иде у корак са савременим светом.

Осим сагледавања компаративних правних решења, требало би уважити другачија и модернија решења, попут *примене економског модела*, у испитивању економске ефикасности правних правила о одговорности за штету од ствари са недостатком. То подразумева испитивање како закључци, изведени из економског модела, функционишу у *пракси других земаља*. Сагледати како се примењују прописи о одговорности за штету од ствари са недостатком у америчкој пракси и како се, на основу економског модела проверава њихова ефикасност, може бити веома корисно за нашу праксу.

Aleksandar Mojašević
Junior-Assistant at the Faculty of Law in Niš

ECONOMIC ANALYSIS OF THE PRODUCT LIABILITY

Summary

The product liability represents important legal and economic issue in the modern society. Should producer's liability be subjective or strict and what circumstances should exclude it are questions constituting the subject of analysis in this paper. Besides, the analysis of formulated problems exceeds the scope of legal theory and legal methods. The starting point is a law as a system of incentives, in the sense that legal rules provide incentives for reduction of a total harm costs caused by a defect product.

However, the question is what liability rule gives the most efficient incentives. Is it the negligence rule or the rule of strict liability? If it is the strict producer's liability, what circumstances on the side of buyers may exclude that liability.

Keywords: *producer's liability, defect product, system of incentives, economic efficiency, comparison of liability rules.*